

Oznámenie Komisie o vyčíslení škody pri žalobách o náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie

(Text s významom pre EHP)

(2013/C 167/07)

1. ODŠKODŇOVANIE OSÔB POŠKODENÝCH V DÔSLEDKU PORUŠENIA PREDPISOV NA OCHRANU HOSPODÁRSKEJ SÚŤAŽE: PROBLÉMY S VYČÍSLENÍM UTRPENEJ ŠKODY

1. Porušenia článkov 101 alebo 102 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) (ďalej len „pravidlá EÚ v oblasti hospodárskej súťaže“) významne poškodzujú hospodárstvo ako celok a bránia riadnemu fungovaniu vnútorného trhu. S cieľom predchádzať takýmto škodám Komisia disponuje právomocou ukladať podnikom a združeniam podnikov pokuty za porušovanie pravidiel EÚ v oblasti hospodárskej súťaže ⁽¹⁾. Účelom pokút uložených Komisiou je odrádzajúci účinok, t. j. sankcionovanie konkrétnych podnikov (špecifický odrádzajúci účinok) a odradenie ostatných podnikov od konania alebo od pokračovania v konaní ktoré je v rozpore s článkami 101 a 102 ZFEÚ (všeobecný odrádzajúci účinok) ⁽²⁾.
2. Porušenia článkov 101 alebo 102 ZFEÚ okrem toho spôsobujú značné škody spotrebiteľom a podnikom. Každý, kto utrpel škodu v dôsledku porušenia pravidiel EÚ v oblasti hospodárskej súťaže, má právo na jej náhradu. Ako opakovane zdôraznil Súdny dvor, toto právo zaručujú právne predpisy EÚ ⁽³⁾. Zatiaľ čo účelom pokút je odradenie od porušovania pravidiel, cieľom žalôb o náhradu škody je náprava škody utrpenej v dôsledku takéhoto porušenia. Opravné prostriedky, ktoré by spotrebiteľom a podnikom umožňovali účinnejšie dosiahnuť náhradu škody, by zároveň mali prospešné účinky aj v zmysle odradenia od budúcich porušení a zabezpečenia vyššej miery dodržiavania pravidiel ⁽⁴⁾.
3. Významným problémom, s ktorým sa pri žalobách o náhradu škody stretávajú súdy a strany, je spôsob, ako vyčíslieť utrpenú škodu. Toto vyčíslenie sa zakladá na porovnaní skutočného stavu žalobcov so stavom, v ktorom by sa nachádzali, ak by k porušeniu pravidiel nedošlo. Z hypotetického posúdenia, ako by sa vyvíjali podmienky a interakcie účastníkov na trhu, ak by k porušeniu nedošlo, často vyplývajú komplexné aj špecifické otázky týkajúce sa hospodárskeho práva a súťažného práva. Súdy a strany sú čoraz viac konfrontované s týmito otázkami a so zvažovaním dostupných metód a postupov na ich riešenie.

2. INTERAKCIA PRAVIDIEL A ZÁSAD PRÁVA EÚ A VNÚTROŠTÁTNEHO PRÁVA**2.1. Acquis communautaire**

4. Články 101 a 102 ZFEÚ sú vecou verejného poriadku ⁽⁵⁾ a sú kľúčové pre fungovanie vnútorného trhu, ktorý obsahuje systém na zabezpečenie toho, aby hospodárska súťaž nebola narušená ⁽⁶⁾. Tieto ustanovenia zmluvy vytvárajú práva a povinnosti pre jednotlivcov, či už ide o podniky alebo spotrebiteľov.

⁽¹⁾ Pozri článok 23 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže, stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy (Ú. v. ES L 1, 4.1.2003, s. 1). S účinnosťou od 1. decembra 2009 sa články 81 a 82 Zmluvy o ES stali článkami 101 a 102 ZFEÚ. Ich podstata sa nezmenila.

⁽²⁾ Odsek 4 usmernení Komisie k metóde stanovenia pokút uložených podľa článku 23 ods. 2 písm. a) nariadenia (ES) č. 1/2003 (Ú. v. EÚ C 210, 1.9.2006, s. 2).

⁽³⁾ Vec C-453/99, *Courage a Crehan*, Zb. 2001, s. I-6297; spojené veci C-295 - 298/04, *Manfredi*, Zb. 2006, s. I-6619; vec C-360/09, *Pfleiderer*, Zb. 2011, s. I-5161 a vec C-199/11, *Európske spoločenstvo/Otis NV a iní*, Zb. 2012, zatiaľ neuverejnené.

⁽⁴⁾ Vec C-453/99, *Courage a Crehan*, Zb. 2001, s. I-6297, bod 27; spojené veci C-295 - 298/04, *Manfredi*, Zb. 2006, s. I-6619, bod 91.

⁽⁵⁾ Spojené veci C-295 - 298/04, *Manfredi*, Zb. 2006, s. I-6619, bod 31.

⁽⁶⁾ Protokol (č. 27) o vnútornom trhu a hospodárskej súťaži, pripojený k Zmluve o Európskej únii.

Takéto práva sa stávajú súčasťou právnej výbavy jednotlivcov ⁽¹⁾ a sú chránené Chartou základných práv Európskej únie ⁽²⁾. Vnútroštátne súdy sú podľa právnych predpisov EÚ povinné v plnej miere a účinne presadzovať tieto práva v sporoch, ktoré sú im predložené.

5. K právam zaručeným právnymi predpismi EÚ patrí aj právo na náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 ZFEÚ: úplná účinnosť pravidiel EÚ v oblasti hospodárskej súťaže by bola ohrozená, ak by poškodené strany nemali nárok na náhradu škody, ktorá im vznikla v dôsledku porušenia týchto pravidiel. Každá osoba má právo domáhať sa súdnou cestou náhrady spôsobenej škody, ak existuje príčinná súvislosť medzi takouto škodou a kartelovou dohodou alebo postupom zakázaným pravidlami EÚ v oblasti hospodárskej súťaže ⁽³⁾.
6. Náhrada utrpenej škody znamená uvedenie poškodených strán do pozície, v ktorej by sa nachádzali, keby nedošlo k porušeniu článkov 101 alebo 102 ZFEÚ. Osobám poškodeným v dôsledku porušenia pravidiel EÚ s priamym účinkom by preto mala byť priznaná náhrada hodnoty skutočne utrpenej škody v plnej výške: nárok na náhradu škody v plnej výške zahŕňa náhradu skutočne utrpenej škody (*damnum emergens*) a ušlého zisku (*lucrum cessans*), ktoré boli spôsobené v dôsledku porušenia pravidiel ⁽⁴⁾; ako aj nárok na úroky, a to od okamihu, keď k škode došlo ⁽⁵⁾.
7. Pokiaľ v oblasti žalôb o náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 ZFEÚ neexistujú žiadne pravidlá EÚ, je na vnútroštátnom právnom systéme každého členského štátu, aby stanovil podrobné pravidlá upravujúce uplatňovanie nároku na náhradu škody zaručeného právom EÚ. Takéto pravidlá však nesmú nadmerne sťažiť alebo prakticky znemožniť výkon práv, ktoré priznáva právo EÚ (zásada účinnosti), ani nesmú byť menej výhodné než pravidlá upravujúce žaloby o náhradu škody za porušenie obdobných práv, ktoré udeľuje vnútroštátne právo (zásada rovnocennosti) ⁽⁶⁾.

2.2. Vnútroštátne právo a jeho interakcia so zásadami práva EÚ

8. Pokiaľ ide o otázku vyčíslenia náhrady škody, v rozsahu v akom sa nespravuje právom EÚ, právne predpisy členských štátov stanovujú príslušnú silu dôkazov a požadovaný stupeň presnosti vyčíslenia utrpenej škody. Vo vnútroštátnych pravidlách sa takisto stanoví, kto nesie dôkazné bremeno a aké musia byť skutkové tvrdenia strán. Vnútroštátne právne predpisy môžu stanoviť prenesenie dôkazného bremena, pokiaľ žalobca preukázal určitý súbor faktorov, ako aj zjednodušené pravidlá výpočtu a vyvrátenie alebo nevyvrátenie právne domnienky. Vnútroštátne právo ďalej vymedzuje rozsah právomoci súdu vyčíslit utrpenú škodu a spôsob jej vyčíslenia na základe približných najlepších odhadov alebo spravodlivého posúdenia. Všetky tieto vnútroštátne pravidlá a postupy, ktoré upravujú kvantifikáciu utrpenej škody, by sa mali stanoviť a uplatňovať v jednotlivých prípadoch tak, aby osoby poškodené v dôsledku porušenia pravidiel EÚ v oblasti hospodárskej súťaže mali možnosť získať bez neprimeraných ťažkostí úplnú náhradu nimi utrpenej škody, pričom v žiadnom prípade nesmú byť menej účinné než pravidlá a postupy uplatniteľné pri podobných žalobách podľa vnútroštátneho práva.
9. Jedným z dôsledkov zásady účinnosti je, že uplatniteľné vnútroštátne právne predpisy a ich výklad by mali zohľadňovať ťažkosti a obmedzenia súvisiace s vyčíslením náhrady škody v prípadoch porušenia predpisov na ochranu hospodárskej súťaže. Vyčíslenie takejto škody si vyžaduje porovnanie skutočného stavu poškodenej osoby so stavom, v ktorom by sa nachádzala, keby k porušeniu nedošlo. Toto porovnanie je však len hypotetické vzhľadom na to, že sa nedá s určitosťou zistiť, ako by sa trhové podmienky a interakcie medzi účastníkmi na trhu vyvíjali v prípade, že by k porušeniu nedošlo. Je možné len odhadnúť scenár, ktorý by pravdepodobne existoval, ak by k porušeniu nedošlo. Vyčíslenie

⁽¹⁾ Vec C-453/99, *Courage a Crehan*, Zb. 2001, s. I-6297, body 19 a 23; spojené veci C-295 - 298/04, *Manfredi*, Zb. 2006, s. I-6619, bod 39.

⁽²⁾ Pozri článok 17 charty týkajúci sa ochrany vlastníctva jednotlivcov; právo na účinný prostriedok nápravy v prípade porušenia práv zaručených právom Únie je stanovené v článku 47 charty.

⁽³⁾ Vec C-360/09, *Pfleiderer*, Zb. 2011, s. I-5161, bod 28; vec C-199/11, *Európske spoločenstvo/Otis NV a iní*, Zb. 2012, zatiaľ neuverejnené, bod 43.

⁽⁴⁾ Spojené veci C-295 - 298/04, *Manfredi*, Zb. 2006, s. I-6619, body 95 – 96 a spojené veci C-46/93 a C-48/93 *Brasserie du Pêcheur a Factortame*, Zb. 1996, s. I-1029, bod 87.

⁽⁵⁾ Spojené veci C-295 - 298/04, *Manfredi*, Zb. 2006, s. I-6619, bod 97 odkazujúci na vec C-271/91 *Marshall*, Zb. 1993, s. I-4367, bod 31.

⁽⁶⁾ Vec C-453/99, *Courage a Crehan*, Zb. 2001, s. I-6297, bod 29; spojené veci C-295 - 298/04, *Manfredi*, Zb. 2006, s. I-6619, bod 62.

ujmy v prípadoch porušenia predpisov na ochranu hospodárskej súťaže preto svojím charakterom vždy podlieha značným obmedzeniam, pokiaľ ide o stupeň istoty a presnosti, ktoré možno očakávať. Niekedy je možné vychádzať len z približných odhadov⁽¹⁾.

3. USMERNENIE O VYČÍSLENÍ ŠKODY

10. Na základe uvedených skutočností útvary Komisie vypracovali praktickú príručku o vyčíslení škody pri žalobách o náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia článku 101 alebo 102 ZFEÚ (ďalej len „praktická príručka“).
11. Cieľom tejto praktickej príručky je ponúknuť pomoc vnútroštátnym súdom a účastníkom konania v žalobách o náhradu škody prostredníctvom širšieho sprístupnenia informácií týkajúcich sa vyčíslenia škody spôsobenej porušením pravidiel EÚ v oblasti hospodárskej súťaže. Poskytuje preto prehľad rôznych foriem škody, ku ktorej zvyčajne dochádza v dôsledku praktík narušajúcich hospodársku súťaž, a informácie o dostupných metódach a postupoch na vyčíslenie takejto škody. Širšie sprístupnenie týchto informácií prispieje k zvýšeniu účinnosti žalôb o náhradu škody. Malo by takisto zvýšiť predvídateľnosť konaní o týchto žalobách, a tým aj právnu istotu všetkých zúčastnených strán. Táto praktická príručka môže takisto pomôcť stranám pri hľadaní konsenzuálneho riešenia ich sporov, či už v rámci, alebo mimo rámca súdneho konania, alebo v rámci alternatívnych spôsobov riešenia sporov.
12. Praktická príručka má výlučne informatívny charakter a nie je záväzná pre vnútroštátne súdy alebo strany konaní. Nemení teda právne predpisy členských štátov upravujúce žaloby o náhradu škody a nie sú ňou dotknuté práva a povinnosti členských štátov ani fyzických alebo právnických osôb podľa práva EÚ.
13. Praktická príručka by sa najmä nemala chápať ako zvyšujúca resp. znižujúca požiadavky týkajúce sa sily dôkazov či úrovne podrobnosti skutkových tvrdení požadovaných od účastníkov v právnych poriadkoch členských štátov. Nemalo by sa na ňu ani nazerať tak, že sú ňou dotknuté pravidlá a postupy v členských štátoch týkajúce sa dôkazného bremena. Vnútroštátne súdy v rámci svojich právnych systémov často zaujímajú pragmatický prístup k určovaniu výšky náhrady škody, ktorá sa má poskytnúť, a to vrátane uplatnenia právnych domnievok, prenesenia dôkazného bremena alebo právomoci súdov umožňujúcej vychádzať pri posudzovaní z najlepšieho možného približného odhadu. Účelom praktickej príručky je poskytnúť informácie, ktoré možno použiť v rámci vnútroštátnych právnych predpisov a postupov, nie namiesto nich. V závislosti od uplatniteľných právnych predpisov a špecifických charakteristík každého prípadu môže preto postačovať, keď strany uvedú skutočnosti a dôkazy o výške škody menej podrobné než tie, ktoré sú požadované v metódach a postupoch opísaných v praktickej príručke.
14. V praktickej príručke sa vysvetľujú osobitné charakteristiky rôznych metód a postupov, ktoré sú k dispozícii na vyčíslenie škody utrpenej v dôsledku protisúťažného konania, vrátane ich silných a slabých stránok. O tom, ktorý prístup k vyčísleniu škody možno považovať za vhodný vzhľadom na špecifické okolnosti daného prípadu, sa však rozhodne na základe uplatniteľného práva. Okrem sily dôkazov a dôkazného bremena podľa uplatniteľných právnych predpisov sa môže zohľadňovať aj dostupnosť údajov, vynaložené náklady a čas, ako aj ich úmernosť k výške požadovanej náhrady škody.
15. V praktickej príručke sa uvádza a rozoberá aj rad praktických príkladov. Tie ilustrujú typické účinky zvyčajne spojené s porušením pravidiel EÚ v oblasti hospodárskej súťaže, ako aj možné uplatnenie uvedených metód a postupov vyčíslenia škody v praxi.
16. Ekonomické poznatky o škode vzniknutej v dôsledku protisúťažného konania, ako aj metódy a postupy vyčíslenia tejto škody sa môžu časom vyvíjať v súlade s teoretickým a empirickým ekonomickým výskumom a so súdnou praxou v tejto oblasti. Na praktickú príručku by sa preto nemalo nazerať ako na taxatívny alebo konečný súbor poznatkov, metód a postupov, ktoré sú k dispozícii.

⁽¹⁾ Obmedzenia takéhoto posúdenia hypotetickej situácie uznal Súdny dvor v súvislosti s vyčíslením ušlého zisku pri žalobe o náhradu škody voči Európskemu spoločenstvu, pozri spojené veci C-104/89 a C-37/90 *Mulder a iní/Rada*, Zb. 2000, s. I-203, bod 79.